

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Historie Læseplan

2019

Indhold

1	Om læseplanens funktion	3
---	-------------------------	---

2	Læseplanens opbygning	4
---	-----------------------	---

3	Fagets formål og identitet	5
3.1	Fagets formål	5
3.2	Fagets identitet	6

4	Fagets kompetenceområder og kompetencemål	7
4.1	Kompetenceområdet kronologi og sammenhæng	8
4.2	Kompetenceområdet kildearbejde	9
4.3	Kompetenceområdet historiebrug	10

5	Udviklingen i indholdet i undervisningen	12
5.1	Kompetenceområdet kronologi og sammenhæng	12
5.2	Kompetenceområdet kildearbejde	16
5.3	Kompetenceområdet historiebrug	19

6	Tværgående emner og problemstillinger	23
6.1	Tværfaglighed	23
6.2	Projekt opgaven	23

7	Tværgående temaer	24
7.1	Sproglig udvikling	24
7.2	It og medier	24
7.3	Innovation og entreprenørskab	25

8	Historiekanon	27
---	---------------	----

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

Faget historie er et obligatorisk fag i folkeskolen fra 3. til 9. klasse. Undervisningen er opdelt i tre trinforløb: 3.-4. klasse, 5.-6. klasse og 7.-9. klasse. Faget historie er et prøvfag til udtræk i den humanistiske fagblok ved afslutningen af 9. klasse. Prøven aflægges mundtligt.

2 Læseplanens opbygning

I dette kapitel beskrives de følgende seks kapitler i læseplanen, der bevæger sig fra historiefagets formål over kompetenceområderne til indholdet af færdigheds- og vidensområderne.

I **kapitel 3** beskrives formålet med historiefaget, og hvordan faget har relevans i forhold til folkeskolens formål. Arbejdet med fagets genstandsfelt, dets formål samt indhold og arbejdsformer, der er forbundet med det, udfoldes overordnet.

I **kapitel 4** beskrives hvert af historiefagets tre kompetenceområder for sig: kronologi og sammenhæng, kildearbejde og historiebrug. Desuden beskrives det overordnet, hvordan hvert kompetenceområde skal tænkes sammen med de øvrige kompetenceområder.

I **kapitel 5** udfoldes læseplanen for undervisningen i de tre kompetenceområder. For hvert trinforløb beskrives indholdet af de færdigheds- og vidensområder, der er knyttet til hvert af de tre kompetenceområder. Denne del er opbygget, så hvert kompetenceområde beskrives for sig for alle tre trin. Hvert af fagets tre kompetenceområder beskrives med de underliggende færdigheds- og vidensområder trinforløb for trinforløb. Dette giver mulighed for at udfolde progressionen i kompetenceområdet fra trin til trin.

I **kapitel 6** gøres rede for, hvordan historiefaget kan indgå i tvær- og fællesfaglig undervisning.

I **kapitel 7** beskrives kort de overordnede rammer for arbejdet med de tværgående temaer sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab.

I **kapitel 8** oplistes kanonpunkterne i historiefaget.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i historie opnå sammenhængsforståelse i samspil med et kronologisk overblik og kunne bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv. Eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie.

Stk. 2. Eleverne skal arbejde analytisk og vurderende med historiske sammenhænge og problemstillinger for at udbygge deres forståelse af menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne og opnå indsigt i kontinuitet og forandring.

Stk. 3. Elevernes historiske bevidsthed og identitet skal styrkes med henblik på, at de forstår, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte. Derved opnår eleverne forudsætninger for at leve i et demokratisk samfund.

3.1 Fagets formål

I folkeskolens og historiefagets formål fremgår det, at undervisningen skal gøre eleverne *fortrolige med dansk kultur og historie*. I folkeskolens formål forventes det ydermere, at undervisningen skal give eleverne forståelse for andre lande og kulturer samt menneskets samspil med naturen. Det kan i historiefaget tolkes sådan, at dansk kultur og historie altid har været påvirket af og påvirker samspillet med omverdenen. Valget af indhold skal derfor reflektere, at dansk historie ikke kun forstås som Danmark som et geografisk rum, samt at naturgrundlaget altid har været en væsentlig faktor i menneskers livsvilkår og organisering af samfund.

Ifølge folkeskolens formål skal undervisningen tilrettelægges med henblik på at udvikle elevernes erkendelse. Fagformålet angiver, at eleverne arbejder undersøgende og historieskabende med sammenhænge og problemstillinger i fortiden (levet historie). Det sigter på, at eleverne udbygger deres forståelse af kontinuitet og forandring i menneskers hverdags- og samfundsliv. Derfor er forståelse af kronologi og sammenhænge central i undervisningen.

Undervisningen skal give eleverne lyst til og mulighed for at anvende fremgangsmåder og indhold fra faget til at skabe mening og tage begrundet stilling til sammenhænge i tilværelsen. Faget skal også bidrage til at opbygge og styrke sammenhængskraften i de fællesskaber, eleverne tilhører.

Eleverne skal opnå fortrolighed med dansk kultur og historie som en forudsætning for, at eleverne kan leve og deltage aktivt i et demokratisk samfund. Dvs. et samfund, der bygger på forståelsen af, at både individer og fællesskaber er historieskabte såvel som historie-

skabende. Vi er hver især og som samfund formet af den fortid, vi har, ligesom vi er med til at forme den fremtid, vi går i møde. Det betyder, at faget skal styrke elevernes identitet og historiske bevidsthed med henblik på, at de tager stilling til og handler i forhold til mulige fremtidsscenerier. Her skal det medtænkes, at fortiden – fortolkningen og brugen af den – kan variere og endda være modsatrettet. Tolerance og accept af, at der kan være flere gyldige fortolkninger af fortiden, forståelser af nutiden og forventninger til fremtiden, er kendetegnende for en historieundervisning, der understøtter demokratisk dannelse.

3.2 Fagets identitet

At styrke elevernes historiske bevidsthed er et væsentligt mål med faget. Historisk bevidsthed er forståelsen af samspil mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. Det betyder, at fagets genstandsfelt ikke alene er viden om fortiden. Fortiden i sig selv er ikke længere, men har efterladt sig spor i form af genstande, tekster, erindringer, billeder, byrum, kulturlandskab, traditioner, kultur og måder, vi omgås og forstår hinanden på.

Undervisningens genstand består af at arbejde med disse spor, fortolkninger af dem i varierede former for fortællinger om fortiden, og hvordan disse fortællinger er blevet til og bruges. Det sker med udgangspunkt i et funktionelt kildebegreb. Det betyder ikke, at alle fortællinger om fortiden har samme legitimitet og lødighed. Undervisningen bør styrke elevernes forudsætninger for at vurdere historiske fortællinger, og hvordan de bruges.

Historie er et analyserende og fortolkende fag, hvor der arbejdes undersøgende med historiefaglige problemstillinger, som søges belyst med relevante kilder. I samspil hermed kan undervisningen have fokus på, hvordan begivenheder og personer er oplevet i sam- og eftertiden, og hvilken virkningshistorie de har haft. Formålet med dette er, at eleverne finder mulige forklaringer på, hvordan og hvorfor menneskers liv og samfund har ændret sig. Derved erhverver de sig indsigt i kontinuitet og forandring. Den indsigt kan eleverne bruge til at perspektivere til deres hverdags- og samfundsliv – ligesom faget rummer mulighed for at pege på og diskutere fremtidsscenerier.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

I historie styrker eleverne deres forudsætninger for kritisk tænkning, til at belyse historiske og samfundsmæssige problemstillinger samt deres evner til at skabe viden i samarbejde og kommunikation. Det er kompetencer, der for det første kan bidrage til, at eleverne styrker deres historiske bevidsthed og identitet. For det andet er det kompetencer, der kan støtte elevernes forudsætninger for at deltage aktivt i demokratiske processer og for kompetent at orientere sig og handle i en verden i hastig forandring. For det tredje er sådanne kompetencer relevante i elevernes videre uddannelsesforløb.

Faget har tre kompetenceområder; "kronologi og sammenhæng", "kildearbejde" og "historiebrug". Historie beskæftiger sig med fortolkninger af kontinuitet og forandringer i menneskers samfundsmæssige liv. Derfor er forståelse af tid (kronologi) og mulige forklaringer på ændringer (sammenhænge) centralt i faget.

Fortiden i sig selv er ikke længere. Den må konstrueres som fortolkninger, som tager afsæt i en problemstilling, der belyses ved hjælp af kilder. Eleverne skal derfor lære at arbejde med afpassede kildekritiske begreber og metoder. Historiebrug har fokus på at undersøge, hvordan materielle og immaterielle spor og elementer fra fortiden påvirker vores holdninger og handlinger. Historiebrug handler også om, hvordan og hvorfor fortællinger om fortiden iscenesættes og anvendes. Derfor kan det også være relevant at diskutere, om fortiden anvendes med et bevidst eller ubevidst sigte – samt hvilke virkninger denne anvendelse kan have.

De tre kompetenceområder skal ses i sammenhæng. Når man tilrettelægger et undervisningsforløb, kan det med fordel rumme elementer fra alle tre områder. Kompetenceområderne behøver ikke at have lige stort fylde, og der kan være særligt fokus på ét af kompetenceområderne.

Oversigt over fagets kompetenceområder og kompetencemål

Kompetenceområde	Kompetencemål efter 4. klasse	Kompetencemål efter 6. klasse	Kompetencemål efter 9. klasse
Kronologi og sammenhæng	Eleven kan relatere ændringer i hverdag og livsvilkår over tid til eget liv.	Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder.	Eleven kan på baggrund af et kronologisk overblik forklare, hvorledes samfund har udviklet sig under forskellige forudsætninger.
Kildearbejde	Eleven kan anvende kilder til at opnå viden om fortiden.	Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden.	Eleven kan vurdere løsningsforslag på historiske problemstillinger.
Historiebrug	Eleven kan fortælle om, hvordan mennesker er påvirket af og bruger historie.	Eleven kan perspektivere egne og andres historiske fortællinger i tid og rum.	Eleven kan forklare samspil mellem fortid, nutid og fremtid.

4.1 Kompetenceområdet kronologi og sammenhæng

Historie beskæftiger sig med fortolkninger af udvikling og tilbagegang, kontinuitet, forandring og brud samt forståelser af sammenhænge i menneskers samfundsmæssige liv over en kortere eller længere periode. Derfor er kronologi, organisering og opfattelser af tid centrale i faget. Det er ikke tilstrækkeligt, at eleverne kan koble begivenheder til bestemte årstal. Eleverne kan også bruge tidsbegrebet til at relatere begivenheder til hinanden, bl.a. med henblik på at undersøge kontinuitet og forandring samt årsager og konsekvenser.

I historie arbejdes med sammenhænge i både tid og rum (dvs. geografisk). I relation til tid kan det eksempelvis være tematisk, hvor man undersøger, hvordan og hvorfor et fænomen (fx produktion, magt eller kønsroller) har ændret sig over tid. Rumligt kan man bl.a. sammenligne levevilkår i forskellige samfund og kulturer (fx lokalt, regionalt og nationalt) i den samme periode. Det kan være i form af samspil som konsekvenser af den europæiske ekspansion i 1500-1600-tallet for de koloniserede områder og Europa. I sig selv betyder sammenhænge ikke, at der er en årsags-virknings-relation mellem de historiske fænomener og begivenheder. Det kan fx være at sammenligne livet i bronzealderen i Norden med samtidige Middelhavskulturer.

Kompetenceområdet kronologi og sammenhæng rummer en progression. I 3.-4. klasse arbejder eleverne med, hvordan kontinuitets- og forandringsprocesser kommer til udtryk i grundvilkår for menneskers hverdagsliv i forskellige tider. Og de kan perspektivere til og sammenligne med deres eget hverdagsliv. I 5.-6. klasse kan eleverne bygge videre på deres indsigt ved også at undersøge kontinuitet og forandringer i bredere samfundsmæssige forhold. Periodebegrebet kan bruges til at organisere et historisk overblik. Det er med til at danne basis for, at eleverne i udskolingen kan analysere og vurdere årsager til kontinuitet og forandring af samfund i lokalt, nationalt og globalt perspektiv.

Eleverne har nået kompetencemålet efter 4. klasse ved at demonstrere forståelse for, hvordan og hvorfor menneskers hverdagsliv og livsvilkår har ændret sig i tidens løb. I undervisningen kan denne forståelse af kontinuitet og forandring styrkes ved at sammenligne med tilsvarende forhold i elevernes eget liv. Eleverne kan støttes i at søge forklaringer på, hvorfor noget stort set er forblevet uforandret, mens andet er ændret.

Historiske perioder er konstruktioner, hvor eftertiden har udpeget særlige kendetegn ved et tidsafsnit, der også er afgrænset i rum. Valg af periodisering er således også et konkret udtryk for historiebrug. Kompetencemålet efter 6. klasse lægger op til, at eleverne kender og kan anvende almindelige måder at inddele fortiden på i historiske perioder.

Eleverne opbygger også forudsætninger for at kunne gøre rede for karakteristiske træk ved de enkelte historiske perioder og kunne sammenligne dem. Eleverne kan desuden styrke deres forståelse for, at historiske perioder ikke er faste tidsafgrænsede enheder, men at de er forskellige ud fra, hvilke faktorer der definerer dem. Det kan fx være politiske (magt), økonomiske (produktion), kulturelle (kommunikation) og sociale (fordeling af goderne lokalt, regionalt og globalt). I undervisningen i 5.-6. klasse er der fokus på, at eleverne bruger periodisering til at skabe et overblik over fortiden, og at de gør rede for og diskuterer principper og kendetegn, der ligger til grund for de perioder, klassen arbejder med.

Ifølge kompetencemålet efter 9. klasse skal eleverne kunne analysere, karakterisere og vurdere faktorer, der kan forklare udvikling af samfund over tid. Det kan ske ved, at man i undervisningen diskuterer, hvad der betegnes som historiens retning og drivende kræfter. Dvs. i hvilken grad kontinuitet og forandringer hænger sammen med aktør- og/eller strukturforklaringer – eller er tilfældigheder.

Kompetencemålet indebærer også, at eleverne kan anvende begreber som kontinuitet, forandring og brud, årsager og konsekvenser i deres fortællinger om fortiden. Fx om der overvejende er tale om aktør- eller strukturforklaringer eller tilfældigheder.

I undervisningen udvikler eleverne deres kompetencer til at analysere og fortolke. Og i den sammenhæng kan de styrke deres bevidsthed om, at der ofte er forskellige og samspilende forklaringer på, at noget skete. I den forbindelse kan eleverne gradvist arbejde med at differentiere og bruge varierede betydninger af årsager og konsekvenser, fx langsigtede, kortsigtede og udløsende årsager samt umiddelbare og langsigtede konsekvenser.

4.2 Kompetenceområdet kildearbejde

Kompetenceområdet definerer fagets centrale fremgangsmåder og metoder. Samtidig indebærer det, at undervisningen tilrettelægges, så eleverne fra 3. klasse arbejder undersøgende og historieskabende. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne gradvist styrker deres forudsætninger for at identificere og stille relevante spørgsmål til fortiden og formulere fortællinger om den.

I undervisningen støttes eleverne i at bearbejde spørgsmålene til gode historiske problemstillinger. Dvs. problemstillinger og undersøgelser, der sigter mod at finde gyldige svar på et givent historisk fænomen. Fænomener kan være historiske sammenhænge, kontinuitet og forandring, årsager og konsekvenser, sammenligninger og perspektiveringer i tid og rum. Problemstillinger kan også lægge op til at vurdere fænomenets historiske betydning i samtiden og eftertiden.

I historiefaget betragtes alt, der potentielt kan belyse den valgte problemstilling, som kilder. Eleverne skal derfor tilegne sig fremgangsmåder til at vælge kilder, analysere og tolke dem i samspil med deres problemstilling. Det forudsætter, at eleverne kan læse, afkode og efterhånden mere kvalificeret mundtligt og skriftligt kan formulere sig om analyse og fortolkninger af de valgte kilder.

Kompetenceområdet kildearbejde indeholder en progression, hvor eleverne i 3.-4. klasse kan anvende varierede former for kilder til at få viden om fortiden. I 5.-6. klasse arbejder eleverne med enkle historiske problemstillinger. De kan bruge kildekritiske begreber til at vælge, analysere og fortolke kilder, der kan belyse problemstillingerne. Det skaber grund

lag for, at eleverne i 7.-9. klasse kritisk og begrundet kan forholde sig til egne og andres løsningsforslag i form af fortolkninger af historiske problemstillinger.

Eleverne kan demonstrere, at de har nået kompetencemålet ved med brug af forskellige typer af kilder at konstruere fortællinger om fortiden. Derfor kan eleverne i 3.-4. klasse funktionelt tilegne sig enkle, men relevante kildekritiske begreber. I den sammenhæng er det en støtte for eleverne, at de tilegner sig – og mundtligt og skriftligt kan bruge – fagord og begreber, når de udtrykker sig om kildernes indhold. De spørgsmål til fortiden, som eleverne i 3.-4. klasse søger at finde svar på, bør være konkrete og meningsfulde for dem. Kilderne må være tilgængelige, kunne afkodes og være forståelige for eleverne. Det kan være billeder, film, nærområdet eller interviews med deres forældre eller andre voksne.

Det er også vigtigt, at eleverne kan forholde sig til og bruger fagets læremidler som kilder, hvis udsagn om fortiden de forholder sig kritisk reflekterende til. I den sammenhæng er det centralt, at man i undervisningen styrker elevernes forståelse af forskelle og sammenhænge mellem levet og fortalt historie.

Kompetencemålet efter 6. klasse lægger op til, at eleverne kan undersøge et historisk fænomen med afsæt i enkle historiske problemstillinger. Det kan være problemstillinger, de har identificeret i en kilde, en lærer- eller læremiddelstillet problemstilling eller problemstillinger, som de selv, med vejledning fra læreren, formulerer.

I undervisningen vælger og analyserer eleverne forskellige typer af kilder, der kan belyse deres problemstilling. I denne proces kan de tilegne sig kildekritiske begreber, som de reflekteret anvender mundtligt såvel som skriftligt i deres fortolkning og formidling af fortællinger om fortiden.

Kompetencemålet efter 9. klasse indebærer, at eleverne kan formulere og bruge historiske problemstillinger, og at de fagligt begrundet kan udvælge de kilder, som er relevante til at belyse den valgte problemstilling med. I den sammenhæng kan eleverne fx demonstrere, at de er bevidste om og kan drage konsekvenser af, at der er ofte forskellige og lødige fortolkninger af og fortællinger om den samme historiske begivenhed. I undervisningen kan eleverne tilegne sig komplekse faglige og kildekritiske begreber, der er nødvendige for at kunne udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger og analyse og tolkninger af kilder.

4.3 Kompetenceområdet historiebrug

Historiekultur er materielle og immaterielle spor fra fortiden. Det kan være artefakter, byrum, tekster, billeder, ritualer, adfærd og normer samt alle former for fortalt historie – herunder bl.a. hvordan fortiden ordnes i historiske perioder. Historiebrug er måden, som historiekulturen bringes i anvendelse på med forskellige formål, fx politisk-ideologisk, informativt, underholdningsmæssigt, kommercielt eller identitets- og fællesskabsskabende.

I undervisningen skal eleverne tilegne sig værktøjer til at analysere, karakterisere og vurdere forskellige typer af historiebrug. Det skal være former for iscenesættelser af fortiden, fx i spillefilm og museernes udstillinger eller historiske scenarier, eleverne selv skaber for at få viden om fortiden. Det kan være fortællinger om fortiden, og hvordan og hvorfor de er konstrueret netop sådan.

Eleverne styrker deres forudsætninger for kritisk og reflekteret at kunne arbejde med fortællinger om fortiden. Fx kan de forholde sig til, at uanset hvor omhyggeligt ophavsmanden bruger kilderne til at konstruere en fortælling om fortiden, vil den altid være påvirket af måden, den iscenesættes på. Fx vælger ophavsmanden – bevidst eller ubevidst – at fremhæve bestemte aspekter, episoder, personer og sammenhænge, mens andre nedtones eller fravælges.

Endvidere fokuserer undervisningen på, hvordan og hvorfor forskellige former for historiebrug spiller en rolle for elevernes og andres historiske bevidsthed og dermed deres forståelse af samspil mellem fortid, nutid og fremtid.

I arbejdet med kompetenceområdet historiebrug er der en progression. I 3.-4. klasse arbejder eleverne fx med, hvordan mennesker til forskellige tider er påvirket af deres fortid, og hvordan de har anvendt samtidens historiekultur til at skabe mening i tilværelsen. Det skaber forudsætninger for, at eleverne i 5.-6. klasse kan demonstrere historisk empati og skifte perspektiv. Det betyder, at eleverne bestræber sig på at forstå og konstruere fortællinger om en given fortid på denne handlingstidens egne præmisser. Derved kan eleverne bl.a. vurdere, hvordan andres historiske fortællinger kan perspektiveres i tid og rum. I udskolingen kan dette arbejde udbygges ved, at eleverne søger forklaringer på, hvordan konkrete eksempler på historiebrug er påvirket af samspil mellem fortolkninger af fortiden, forståelse af nutiden og forventninger til fremtiden.

Kompetencemålet efter 4. klasse fordrer, at eleverne kan gøre rede for eksempler på, hvordan spor fra fortiden og fortællinger om den spiller en rolle for menneskers forståelse af sig selv og deres samfund. Det kan fremmes ved, at eleverne fra deres hverdagsliv finder eksempler på, hvordan fx udsagn og fortællinger (bl.a. i billeder, film, reklamer, argumenter) om fortiden samt artefakter, mindesmærker osv. bruges.

Elevernes forståelse af, hvordan mennesker er både historieskabte og historieskabende er et fundament for, at de kan arbejde frem mod kompetencemålet efter 6. klasse. Det kan ses ved, at eleverne i undervisningen udvikler deres evner til at skifte perspektiv og udvise historisk empati. Det indebærer, at eleverne prøver at forstå og vurdere den fortid og det geografiske rum, de undersøger, på dens egne præmisser. Når eleverne konstruerer historiske fortællinger, kan de således medtænke konsekvenserne af, at i fortiden var livsvilkårene anderledes, at man havde andre værdier, og at menneskers verdensbillede og mentale horisont adskilte sig fra nutidens. Eleverne kan bl.a. forholde sig til, at ophavstid og -sted har betydning for udformningen af fortællinger om en fortid. Fx er der markante forskelle på, hvordan besættelsestiden og dens aktører blev fremstillet i læremidler fra 1950'erne og i dag.

Kompetencemålet efter 9. klasse indebærer, at eleverne kan forstå og forklare, hvordan samspil mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger kan udledes af form og indhold i historiske fortællinger og fortidsrepræsentationer som læremidler, film, billeder, spil, museer og mindesteder osv. I undervisningen kan eleverne videreudvikle og anvende deres viden med henblik på at styrke deres indsigt i, hvordan og med hvilket sigte historie og fortid bruges. Som mennesker orienterer vi os i tid. Vi fortolker og skaber og bruger fortællinger om fortiden. Det sker i et samspil mellem måden, vi forstår nutiden på, og vores forestillinger om eller forventninger til fremtiden. Det kaldes historisk bevidsthed.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

Kapitlet er struktureret med udgangspunkt i hvert af fagets tre kompetenceområder med de underliggende færdigheds- og vidensområder. Dermed betones, at der er sammenhæng og progression mellem de enkelte trin fra 3. til 9. klasse.

Hvert færdigheds- og vidensområde rummer flere aspekter. Et undervisningsforløb kan sammensættes af indhold fra et eller flere kompetenceområder.

5.1 Kompetenceområdet kronologi og sammenhæng

1. trinforløb: Kompetencemål efter 4. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan relatere ændringer i hverdag og livsvilkår over tid til eget liv.

Kompetencemålet lægger op til, at eleverne beskriver udvikling, kontinuitet, forandring og brud i hverdagsliv og levevilkår i fortidige perioder, og at de kan sammenligne med tilsvarende forhold i deres eget liv.

På 3.-4. klassetrin vil det være naturligt, at eleverne ser og vurderer livet i en given fortid præsentistisk, dvs. ud fra deres eget liv, situation og erfaringer. Undervisningen skal føre frem imod, at eleverne med afsæt i enkle og konkrete aspekter fra deres eget liv kan skifte perspektiv og møde fortiden på dens egne betingelser.

I undervisningen skal man derfor vægte, at eleverne får mulighed for at demonstrere en stadig mere kvalificeret forståelse for, at livet i tidligere tider udfoldede sig under andre materielle vilkår, og at menneskers verdensbillede og mentale horisont ikke var som i dag. Det kan fx ske ved, at eleverne identificerer forskelle og ligheder mellem fortidige nedslag og deres egen tid og fx mundtligt, visuelt eller skriftligt udtrykker overvejelser over, at der også fremover vil ske ændringer.

Kronologi

Undervisningen på dette trin tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at anvende relativ kronologi. Det betyder, at eleverne fx arbejder med at placere begivenheder, de har arbejdet med, i forhold til hinanden i tid, dvs. om de er før, efter eller samtidige. Eleven kan fx producere forskellige repræsentationer af, hvordan begivenheder vises i forhold til hinanden.

Efter 4. klasse kan eleverne også relatere aspekter og genstande fra hverdagsliv og dagligdag fra forskellige tider til hinanden. Bl.a. kan de fx give eksempler på ligheder og forskelle og evt. beskrive årsags- og udviklingsammenhænge.

Familie og fællesskaber

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at fortælle om eksempler på, hvorledes samfundsmæssige forandringer har haft betydning for udvikling af familietyper og forskellige former for fællesskaber. Det kan fx også gælde familiers og fællesskabers funktion og rolle i den givne samfundsmæssige sammenhæng. For at eleverne

fx kan sammenligne fællesskaber før og nu, præsenteres de i undervisningen for andre tiders samfund, fællesskaber og tilhørende typiske familieformer med henblik på at kunne pege på forskelle og ligheder.

Livsgrundlag og produktion

Undervisningen på dette trin tilrettelægges, så eleverne arbejder med visuelt, i tekst, tale eller via andre udtryk at demonstrere viden om, hvordan og hvorfor menneskers livsvilkår, arbejde, produktionsmåder m.m. adskiller sig fra nutidens. Det kan fx ske ved, at eleverne undersøger, hvordan folk tidligere har levet og produceret. Fx kan man tilrettelægge forløb, hvor der er fokus på livsgrundlag og produktion i bondesamfund, jæger- og samlersamfund og/eller industrisamfund.

Samfund

Undervisningen på dette trinforløb tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at fortælle om, hvordan magtforhold og måder, samfund har været organiseret på, har ændret sig over tid. Denne indsigt giver eleverne mulighed for at opnå en basal forståelse af nutidens magtforhold og samfundsstrukturer, og at de kan gøre sig tanker om fremtidens samfund.

Ved fx at vælge enkle, men centrale dimensioner og aspekter i magtforhold og samfundsstrukturer kan man støtte elevernes forståelse af kontinuitet og forandring og årsager og konsekvenser af ændringer. Man kan fx fokusere på forskellige gruppers rettigheder og pligter, og hvordan bestemte personer har fået magt og bruger den.

Historiekanon

Kanonpunkterne skal udfoldes i tid og rum og integreres i de forløb, hvor de skønnes meningsfulde. Kanonpunkterne skal således ikke indgå i en bestemt rækkefølge. Det væsentlige er ikke det enkelte kanonpunkts fylde, men at det udfoldes og indgår, så de funktionelt støtter eleverne i at opbygge et historisk overblik og forståelse af sammenhænge.

Sammenhænge kan forstås både diakront (over tid) og synkront (nogenlunde samtidigt). Sammenhænge kan således ses i et kontinuitets- og forandringsperspektiv og som hændelser, der spiller sammen, men foregår i forskellige geografiske rum. For at støtte elevernes forståelse af sammenhænge kan man evt. integrere flere kanonpunkter i samme forløb og/eller vende tilbage til et kanonpunkt og se det fra et andet perspektiv.

2. trinforløb: Kompetencemål efter 6. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder.

Trinforløbet skal føre til, at eleverne har viden om og forståelse for, hvad der ligger bag begrebet historiske perioder, samt ud fra hvilke kendetegn de valgte perioder er afgrænset.

Efter andet trinforløb kan eleverne drøfte kendetegn og afgrænsning i tid og rum af de perioder, de har arbejdet med. Undervisningen kan derved styrke elevernes viden om og forståelse af, at der sjældent er konsensus om præcis tidsmæssig afgrænsning af en periode, og at en historisk periodisering typisk er bundet til et geografisk område – og derfor ikke er den samme over hele Europa eller verden. Det kan bl.a. foregå i sammenhæng med, at eleverne arbejder med tidslinje.

Undervisningen i andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at gøre rede for og diskutere centrale træk ved historiske perioder, som de har arbejdet med. Eleverne arbejder også med at placere vigtige personer og begivenheder fra undervisningsforløbene i tid og rum.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at gøre rede for, hvordan og hvorfor de vil karakterisere nogle udviklingsforløb som kontinuitet, forandringer eller brud. Eleverne arbejder med at give eksempler på og forklare, hvorfor fænomener og forhold over en given tid er stort set uændret, mens andre har forandret sig – måske

så gennemgribende og hurtigt, at de kan beskrives som brud. Et eksempel kan være reformationen i Danmark. Her kan centraliseringen af magten hos kongen og indførelsen af den evangelisk-lutherske statskirke i hvert fald karakteriseres som en forandring – og måske som et brud. 80-90 % af befolkningen levede som bønder. Deres grundlæggende levevilkår og måden, de drev landbrug på, forblev uændret under reformationen og kan karakteriseres som kontinuitet. I undervisningen kan eleverne fx undersøge og karakterisere, hvad der kan beskrives som kontinuitet, forandring og brud, årsager og konsekvenser.

Principper for overblik

Undervisningen på dette trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at gøre rede for og diskutere principper og kendetegn, der ligger til grund for de perioder, klassen arbejder med – herunder i en vis udstrækning, hvornår og hvorfor perioderne er defineret og evt. ændret. Eksempelvis at det først var i 1800-tallet, at vikingetiden blev defineret som en afgrænset periode mellem jernalder og middelalder. I en tid, hvor den nationale identitet var under opbygning, kunne brugen af vikingetiden underbygge en dansk og nordisk selvforståelse.

Et integreret element i arbejdet med forløbene er derfor, at eleverne placerer dem i perioder, og at eleverne fx vurderer, om og givet fald hvordan periodens generelle kendetegn kan ses i det konkrete forløb.

Det lokale, regionale og globale

Undervisningen på andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med sammenhænge og samspil mellem hændelser, der finder sted lokalt, regionalt og globalt. Som eksempel kan nævnes industrialiseringen, der begyndte i Danmark i 1870'erne. Væsentlige årsager til, at den finder sted på det tidspunkt, skal søges i og uden for Europa, men også lokalt (bl.a. omlægningen af landbruget). De fleste steder i landet kan eleverne eksempelvis identificere spor fra og konsekvenser af industrialiseringen.

I undervisningsforløbene diskuterer eleverne grundlæggende faktorer, der potentielt skaber forandringer.

Historiekanon

Kanonpunkterne skal udfoldes i tid og rum og integreres i de forløb, hvor de skønnes meningsfulde. Kanonpunkterne skal heller ikke på dette trin indgå i en bestemt rækkefølge. Det væsentligste er ikke det enkelte kanonpunkts fylde, men at kanonpunktet udfoldes og indgår, så det støtter eleverne i at videreudvikle et historisk overblik og forståelse af sammenhænge.

Sammenhænge kan forstås både diakront (over tid) og synkront (nogenlunde samtidigt). Sammenhænge kan således ses i et kontinuitets- og forandringsperspektiv og som hændelser, der spiller sammen, men foregår i forskellige geografiske rum. I dette trinforløb bygges videre på elevernes forudsætninger fra det forrige. Elevernes forståelse af sammenhænge kan fremmes ved at integrere flere kanonpunkter i det samme forløb og/eller vende tilbage til et kanonpunkt, der er indgået i et tidligere forløb, men som nu ses fra et andet perspektiv.

3. trinforløb: Kompetencemål efter 9. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan på baggrund af et kronologisk overblik forklare, hvorledes samfund har udviklet sig under forskellige forudsætninger.

Et historisk overblik betyder, at eleverne i tid kan placere væsentlige hændelser i de forløb, de har arbejdet med. At eleverne opbygger et kronologisk overblik, forudsætter dog ikke, at der undervises i alle perioder af menneskehedens historie.

I de enkelte undervisningsforløb skal eleverne have fokus på samfundsmæssige kontinuitets- og forandringsprocesser, og de skal undersøge og begrundet vurdere, hvilke aktører, strukturer – herunder naturgrundlaget – der kan skabe ændringer i samfundet. På den baggrund kan eleverne fx gøre rede for, hvorledes forskellige faktorer kan forklare, at samfund har udviklet sig forskelligt. Et eksempel kan være, hvorfor højtudviklede civilisationer, de såkaldte flodkulturer, opstod i fx Egypten og Kina, mens der var bondestenalder i Danmark.

Kronologi, brud og kontinuitet

Undervisningen på dette tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at gøre rede for forståelser af historiske forandringsprocesser og samspillet mellem kontinuitet, forandring og brud over tid. I den sammenhæng arbejder eleverne med at diskutere mulige grunde til, at kontinuitet har præget nogle tidsafsnit, mens brud har kendetegnet andre. Fx kan reformationen betegnes som et brud, når der er fokus på centralmagt og religion. Samtidig var forholdene i bondesamfundet og synet på mennesker og samfund stort set uændret. De minimale forandringer kan fx ikke forklares ud fra reformationen alene.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med i deres undersøgelse af historiske sammenhænge og problemstillinger at forholde sig til, at der er forskellige – men gyldige – fortællinger om fortidige hændelsesforløb. Det forudsætter, at eleverne har et vist kendskab til og kan bruge forskellige opfattelser af historiens retning og mulige drivende kræfter.

Principper for overblik

Undervisningen på dette tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at uddybe deres forståelse for og brug af forskellige principper for organiseringen af fortiden med henblik på at opnå at etablere et historisk overblik. Den indsigt kan de fx bruge til at vurdere faktorer, som har været bestemmende for de valgte principper. Det kan fx være betegnelsen renæssancen, som opstod i perioden og viste noget om tidens selvforståelse: En genfødsel og nydannelse af antikken, der opstod i modsætning til renæssancens opfattelse af en stillestående middelalder.

Eleverne kan også arbejde med brug af fx magtforhold, samfundstyper, produktion eller fx ud fra mere globale kriterier som europæisk ekspansion, kolonialisme, internationalt samarbejde.

Det lokale, regionale og globale

Undervisningen på dette tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at undersøge og redegøre for mulige grunde til forandringer i forskellige geografiske rum og mulige sammenhænge imellem dem. Det kan fx være forklaringer på, at overgange fra jæger-samler-samfund til bondesamfund tidsmæssigt finder sted meget forskelligt i Middelhavsområdet og i Nordeuropa. Det kan også være langsigtede forandringer som klimaændringer eller kortsigtede eller hurtige forandringer som krige, og hvordan det påvirker samfund lokalt, regionalt og globalt.

Historiekanon

Kanonpunkterne skal udfoldes i tid og rum og integreres i de forløb, hvor de skønnes meningsfulde. Arbejdet med kanonpunkter støtter eleverne i at videreudvikle et historisk overblik og forståelse af sammenhænge. Kanonpunkterne skal heller ikke på dette trin indgå i en bestemt rækkefølge. Men alle kanonpunkterne skal fra 3. til 9. klasse være behandlet mindst én gang.

Elevernes forståelse af sammenhænge kan evt. fremmes ved at integrere flere kanonpunkter i det samme forløb og/eller vende tilbage til et kanonpunkt, der er indgået i et tidligere forløb, men som nu ses fra et andet perspektiv. Det er endvidere relevant, at eleverne forholder sig reflekteret og kritisk til kanonpunkternes status og funktion som redskab til, at eleverne opbygger et kronologisk overblik.

5.2 Kompetenceområdet kildearbejde

1. trinforløb: Kompetencemål efter 4. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan anvende kilder til at opnå viden om fortiden.

Eleverne er bevidste om, at fortiden i sig selv ikke er der; at man ved hjælp af kilder kan konstruere fortællinger om aspekter af den, men at disse fortællinger altid er fortolkninger og ikke sande afspejlinger af, hvordan det var. I forlængelse heraf skal eleverne opnå en forståelse for, at der kan være forskellige lødige og gyldige fortællinger om det samme fortidige hændelsesforløb.

Fra begyndelsen tilrettelægges undervisningen, så eleverne arbejder undersøgende og historieskabende. Det kan fx foregå ved, at læreren stiller åbne spørgsmål til fænomener, som eleverne prøver at belyse ved hjælp af forskellige former for kilder, som de kan forstå og afkode. Når eleverne fx præsenteres for forskellige fortolkninger af fortiden (i billeder, fortællinger, læremidlers og andre udtryksformer), kan læreren få dem til at overveje, hvordan forandringer forklares, og om der evt. kan være andre. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at bruge forskellige udtryksformer som kilder til at få viden om fortiden.

Historiske spor

Undervisningen på dette første trin tilrettelægges, så eleverne arbejder med at bruge enkle materielle og immaterielle spor som kilde til at skabe fortællinger om fortiden.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med forståelse af, at de selv og deres livsvilkår er historieskabte. Undervisningen kan i det første forløb fx handle om, at eleverne undersøger deres egen og deres families historie.

Som en del af undervisningen kan læreren bruge spor fra nærområdet og elevernes hverdagsliv som kilder. Det kan fx være artefakter, byrum og kulturlandskaber, mundtlige og skriftlige fortællinger m.m. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med deres forståelse af kontinuitet og forandring samt af sammenhænge mellem fortid og nutid.

Kildeanalyse

Undervisningen efter første trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at forstå og anvende et bredt kildebegreb. Det betyder, at alt, hvad der kan bidrage til at belyse og måske besvare de spørgsmål, man stiller til fortiden, kan bruges som kilder.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at analysere forskellige kildetyper som fx artefakter, billeder, digitale udtryk og tekster. Eleverne stifter bekendtskab med og anvender enkle kildekritiske begreber. Det kan fx være begreber, som eleverne kan bruge

til at beskrive ophavssituationen, første- og andenhandsvidne samt indholdets troværdighed i relation til det, eleverne ønsker at undersøge.

Sprog og skriftsprog

Undervisningen på dette første trin tilrettelægges, så eleverne arbejder med deres kendskab til, forståelse og anvendelse af enkle faglige begreber i arbejdet med historie. Det gælder fx kronologi og sammenhænge, kontinuitet og forandring samt årsager og konsekvenser.

Undervisningen på 3.-4. klassetrin tilrettelægges, så eleverne arbejder med sammenhænge og problemstillinger fra hverdagsliv og livsgrundlag i et historisk perspektiv. Eleverne arbejder med at forstå og udtrykke sig mundtligt og skriftligt herom eller fx kunne afkode og forstå de forskellige kildetyper, der indgår i forløbet. Eleverne kan fx gøre rede for, hvordan begreber som familie og fællesskaber har ændret betydning. Eleverne kan fx også anvende forskellige udtryksformer og kulturteknikker, fx visualisering, til at udtrykke deres viden.

2. trinforløb: Kompetencemål efter 6. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden.

Da historie er et undersøgende fag, skal undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at belyse problemstillinger. En historisk problemstilling består af et eller flere åbne spørgsmål. Problemstillingen kan være stillet af læreren, være hentet fra et læremiddel eller være formuleret af eleverne selv.

På dette trin kan eleverne fx reflektere over konsekvenserne af, at der findes uendelig meget fortid. Desuden at der med afsæt i valg af problemstillinger og anvendelse af kilder er konstrueret mange fortolkninger af og historier om fortiden, såvel som der i fremtiden vil kunne konstrueres historiske fortællinger.

Med udgangen af dette trinforløb bruger eleverne kildekritiske begreber i arbejdet med en historisk problemstilling, kilder og kildeanalyse i et dynamisk samspil. Med anvendelse af relevante kildekritiske begreber justeres arbejdsprocessen med problemstillingen og/eller kilder, der begrundet vælges fra eller til.

Historiske problemstillinger

Undervisningen i det andet trinforløb tilrettelægges så eleverne arbejder med at bearbejde deres spørgsmål til enkle historiske problemstillinger. Historiske problemstillinger består af samhörørende spørgsmål, der er åbne, og som derfor ikke kan besvares med et ja eller nej. Problemstillingerne er ikke rettet mod noget rent faktisk, hvor besvarelsen blot kan googles eller findes i læremidlet.

Undervisningen i 5.-6. klasse kan tilrettelægges, så eleverne arbejder med spørgsmål, der kan bruges som grundlag for valg af kilder. Det kan læreren fx gøre ved at præsentere et undervisningsforløb som et tvær- eller flerfagligt spørgsmål. I stedet for at kalde forløbet "Christian 4. og hans tid", kunne "overskriften" fx være et spørgsmål som "Var Christian 4. en helt, eller var han skyld i store problemer for Danmark?"

Kildeanalyse

Undervisningen på dette andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med brug af relevante kildekritiske begreber, eller fx arbejder med at vælge og vurdere brugbarheden af kilder til belysning af historiske problemstillinger.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med metoder og fremgangsmåder, de fx kan bruge til at udvikle deres undersøgelses- og metodiske kompetencer. Undervisnin

gen tilrettelægges ligeledes, så eleverne arbejder med at forholde sig kildekritisk til didaktiserede (fx historieportal og grundbog) og ikke-didaktiserede læremidler (fx spillefilm og nærområdet).

Sprog og skriftsprog

Undervisningen på dette andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne på baggrund af deres forforståelse kan begribe og hensigtsmæssigt anvende faglige begreber i arbejdet med historie. Faglige begreber er fx kronologi og sammenhænge, kontinuitet og forandring samt årsager og konsekvenser samt elevernes forståelse og brug af dem. Det kan ske ved, at eleverne arbejder med at anvende begreber, der kan styrke deres historiske empati og evne til skifte perspektiv, fx har "bonde" eller "konge" haft forskellige betydninger i tid og rum.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at tilegne sig faglige begreber i tilknytning til forståelse af inddelingen af fortiden. Det kan være i historiske perioder med henblik på opbygning af et overblik eller fx i samspil mellem det lokale, regionale og globale.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af forskellige kildetyper. I den sammenhæng kan eleverne fx bruge egnede kulturteknikker til at formidle og præsentere tolkninger i tale, skrift og andre udtryksformer.

3. trinforløb: Kompetencemål efter 9. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan vurdere løsningsforslag på historiske problemstillinger.

Løsningsforslag er fortolkninger eller fortællinger, der belyser de valgte problemstillinger. Ved afslutningen af dette trin skal eleverne fagligt begrundet forholde sig til egne og andres fortolkninger. Derved demonstrerer eleverne forståelse for, at arbejdet med kilder sjældent fører til et entydigt, fuldstændigt og korrekt løsningsforslag.

Alle fortolkninger af fortiden, fx læremidlernes fremstilling, betragtes som løsningsforslag på en historisk problemstilling – selv om problemstillingen sjældent er formuleret eksplicit.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med fortællinger om fortiden. Fx kan undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med, hvordan kontinuitet og forandring, årsager og konsekvenser begrundes. Er der fx forklaringer, der er overset? Er der overvejende tale om aktør- og strukturforklaringer? I hvilken grad rummer fortællingen historisk empati og perspektivskifte?

Historiske problemstillinger og løsningsforslag

Undervisningen på tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med undersøgelseskompetencer til at formulere fx en problemstilling. Metodiske kompetencer indgår som en del af undervisningen i historie, ved at eleverne fx kan finde, udvælge og analysere egnede kilder, der belyser deres problemstilling. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med fx orienteringskompetencer, ved at eleverne udarbejder og præsenterer deres fortolkninger (løsningsforslag), eller fx ved, at eleverne diskuterer kvalitet, og evt. løsningsforslag på de udfordringer, som de er stødt på i processen.

Undervisningen i 7.-9. klasse tilrettelægges, så eleverne arbejder med i stadig højere grad at justere og præcisere problemstillingerne. I sammenhæng hermed, at eleverne fagligt begrundet fx kan udtrykke sig om og vurdere den faglige kvalitet af faserne i arbejdet.

Kildeanalyse

Undervisningen på dette tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at tilegne sig viden om kriterier for at udvælge relevante kilder.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at arbejde undersøgende og historieskabende. Det kan ske ved, at eleverne systematisk opsøger og anvender kilder. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med i stadigt større omfang at reflektere historisk og anvende og udvikle deres kritiske sans samt faglige og metodiske forudsætninger for at vælge, bruge og vurdere forskellige kildetyper.

Sprog og skriftsprog

Undervisningen på dette tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at anvende faglige begreber, der fx kvalificerer diskussionen af forløb, kilder og problemstillinger. Faglige begreber er fx kronologi og sammenhænge, kontinuitet og forandring samt årsager og konsekvenser. Eleverne arbejder med forståelse og brug af fagordene. Det sker ved, at eleverne anvender begreber, der knytter an til mere komplekse historiske sammenhænge og problemstillinger.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med forudsætninger for at vælge og anvende hensigtsmæssige læsestrategier i afkodning og tolkning af forskellige kildetyper samt til i sammenhæng hermed at bruge hensigtsmæssige kulturteknikker til at formidle og præsentere tolkninger i fx tale, skrift og andre udtryksformer.

5.3 **Kompetenceområdet historiebrug**

1. trinforløb: Kompetencemål efter 4. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan fortælle om, hvordan mennesker er påvirket af og bruger historie.

Kompetencemålet lægger op til, at eleverne forstår, hvordan de selv, deres samfund og levevilkårene, adfærd og holdninger er formet af fortiden. Desuden hvordan vi som mennesker bruger historie til at forstå os selv, tage stilling og handle, i argumentation osv.

I 3.-4. klasse har hverdag og livsvilkår en vis fylde i undervisningsforløbene. Det er væsentligt, at man som lærer præsenterer eleverne for eksempler på historiebrug, som er konkrete, og som eleverne umiddelbart kan forholde sig til og kan fortælle om. Det kan fx være voksnes brug af fortællinger om deres barndom til at påvise, at noget engang var anderledes. Et andet eksempel er historiebrug i reklamer.

Historiske scenarier

Undervisningen på dette første trinforløb tilrettelægges så eleverne arbejder med at opnå historisk viden. Eleverne kan fx anvende forskellige former for visualisering, fx dramatiseringer, tegninger, modeller, artefakter eller it-værktøjer til at konstruere fortidige situationer og arbejdsprocesser.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med historiske sammenhænge og problemstillinger. Fx kan eleverne i 3.-4. klasse bruge kroppen eller rollespil i arbejdet med forståelse og viden. Både eleverne og læreren kan fx gøre brug af disse former for visualiseringer, og eleverne kan fx arbejde med de historiske scenarier, de kan møde på historiske værksteder, museer og andre kulturinstitutioner.

Historiske fortællinger

Der er adskillige typer af historiske fortællinger. De bliver til og formidles på mange måder. Undervisningen på dette første trinforløb tilrettelægges, så eleverne arbejder med at genre

bestemme historiske fortællinger som fiktion, faglig fremstilling eller faktion. Eleverne kan fx sige noget om ophavssituationen og sigtet med den pågældende fortælling.

I undervisningen i 3.-4. klasse inddrages forskellige typer af historiske fortællinger. Man kan fx arbejde med at drøfte de medier, som formidler de historiske fortællinger, og hvilken virkning de har og har haft. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at træne deres færdigheder som historiefortællere – også med inddragelse af forskellige kulturteknikker.

Historisk bevidsthed

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne efter første trinforløb arbejder med at give eksempler på, hvordan hverdag, samfund, adfærd, holdninger osv. er påvirket af den levede historie (fortiden), og hvordan fortællinger om den har betydning for deres forståelse af nutiden og forventninger til fremtiden.

I undervisningen arbejdes der med elevernes forståelse af samspil mellem tidsdimensionerne. Det kan fx ske ved at arbejde med årsagssammenhænge og brug af konkrete eksempler, så eleverne kobler deres viden om fortiden til deres livsverden, forståelser af nutiden og fremtidsforventninger. Eleverne kan fx undersøge, hvordan og hvorfor genstande, der bruges i dagligdagen, har ændret sig over tid.

2. trinforløb: Kompetencemål efter 6. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan perspektivere egne og andres historiske fortællinger i tid og rum.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne demonstrerer historisk empati og skifter perspektiv. Det indebærer, at eleverne er bevidste om, at faktorer som en given fortids menneske- og samfundssyn, grundlæggende værdier, mentale horisont, livsbetingelser m.m. har betydning for menneskers handlinger og holdninger i den pågældende fortid. Undervisningen skal støtte elevernes bestræbelser på at forstå fortiden på dens egne præmisser.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med at forskyde historiske fortællinger i tid (diakront) og overvejer, hvilke faktorer der formentligt ville være anderledes. Eleverne kan også forskyde fortællingen i rum (synkront), fx ved at drøfte, hvordan fortællingen om Stormen på Dybbøl i 1864 blev oplevet af en preussisk soldat eller blev forstået af en borger i København.

Historiske scenarier

Undervisningen i det andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne udnytter deres scenariekompetencer til at skabe viden om, reflektere over og formidle forhold i fortiden. Det kan bl.a. ske ved besøg på museer og andre kulturinstitutioner. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne arbejder med at udlede viden ved at analysere, karakterisere og reflektere måden, som fortællinger om fortiden er iscenesat på. I klassen kan eleverne fx opnå viden om fortiden gennem indlevelse i og refleksion over historiske begivenheder og hændelser, som de konstruerer – fx som rollespil og visualiseringer.

Konstruktion og historiske fortællinger

Undervisningen efter andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne fx ud fra konkrete eksempler gør rede for, hvordan ophavssituation og sammenhænge påvirker form og indhold af forskellige typer af fortællinger om fortiden. Fx kan eleverne beskrive, hvorfor og hvordan opfattelser og fortællinger om 1864-krigens forudsætninger, forløb og følger har ændret sig i tidens løb. De kan også diskutere, hvordan samspil mellem fortolkninger af fortiden og forståelser af nutiden har betydning for konstruktionen af fortællingerne.

Historisk bevidsthed

Undervisningen efter andet trinforløb tilrettelægges, så eleverne gør rede for eksempler på, hvordan, med hvilken hensigt og med hvilke konsekvenser forskellige aktører bruger og har brugt fortællinger om fortiden. Det kan fx være historiebrug i argumentationen, reklamer, mindesmærker og erindringssteder, men også hvordan eleverne selv bruger historie.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med opmærksomhed på og forudsætninger for at analysere brug og funktion af fortalt historie. Den kan fx ske ved at analysere malerier af historiske personer og begivenheder og de læremidler, der anvendes i faget.

3. trinforløb: Kompetencemål efter 9. klasse

Kompetencemålet er:

Eleven kan forklare samspil mellem fortid, nutid og fremtid.

Kompetencemålet betoner, at eleverne er bevidste om, kan reflektere og udtrykke sig om den grundlæggende præmis, at der er sammenhænge mellem fortid, nutid og fremtid. Fortiden i sig selv er der ikke længere, fremtiden er der ikke endnu, og nutiden kan ikke afgrænses i tid. Så eleverne må indse, at samspillet er mellem fortolkninger af fortiden, forståelser af nutiden og forventninger til fremtiden. Eleverne kan fx også forholde sig til, at dette samspil har baggrund i varierede kognitive processer. Som individer skaber vi mening og sammenhæng på baggrund af vores situerede historiske erfaringer og forventninger til fremtiden.

Kompetencemålet rummer således også en eksistentiel dimension, der rækker ud over den historiefaglige. I faglige sammenhænge er kernen i kompetencemålet, at eleverne i deres arbejde er bevidste om, at egne og andres historiske fortællinger er konstruktioner, der sigter på at skabe orden og sammenhæng i et udsnit af fortiden, og at disse konstruktioner er et udtryk for ophavsmandens opfattelser af samspil mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger.

Historiske scenarier

Undervisningen på det tredje trinforløb tilrettelægges, så eleverne bruger forskellige former for historiske scenarier, der er fortolkninger af forhold og situationer i fortiden, til at erhverve sig historisk indsigt. Eleverne arbejder med brugen af historiske scenarier som særlige fremgangsmåder til at skaffe sig indsigt i fænomener og forhold i fortiden.

Det foregår ved, at eleverne udarbejder og bruger historiske scenarier til at få relevant viden. I undervisningen analyserer eleverne historiske scenariers form, indhold og budskab med henblik på at vurdere lødigheden af de fortællinger og budskaber, der kan udledes af scenarierne. Det kan fx være brugen af kontrafaktiske fortællinger til at understøtte forståelsen af historiske sammenhænge. Et andet eksempel kunne være at analysere museers tableauer og iscenesættelser af udstillinger om emner, man arbejder med.

Konstruktion og historiske fortællinger

Arbejdet på tredje trinforløb fører frem til, at eleverne med afsæt i de forskellige typer af historiske fortællinger kan forklare, hvordan fortællinger er resultater af samspil mellem ophavsmandens fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning.

I den sammenhæng kan eleverne fx forholde sig analyserende og reflekterende til læremidler, de anvender i faget.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med deres forudsætninger for at analysere og forklare historiske fortællingers erindringspolitiske sigte og gøre rede for eksempler på deres virkning. Herunder kan eleverne fx undersøge, hvordan fortællingen er struktureret, dens funktion og brug i ophavstiden. Som eksempel kan nævnes nazisternes dokumentarfilm "Der Ewige Jude" fra 1940.

Historisk bevidsthed

Efter tredje trinforløb kan undervisningen tilrettelægges, så eleverne identificerer faktorer, der har og har haft betydning for dannelse og omdannelse af menneskers historiske bevidsthed i forskellige samfund og deres tider.

Eleverne kan forholde sig til, hvordan historiske fortællinger er en væsentlig faktor, der påvirker vores historiske bevidsthed og identitet. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne arbejder med deres forståelse for, at historiske fortællinger ofte er blevet til og anvendt med erindringspolitisk sigte. Eleverne kan fx drøfte, hvordan en given fortælling om fortiden ville have været, hvis den var set fra og blevet til fra et andet perspektiv.

6 Tværgående emner og problemstillinger

6.1 Tværfaglighed

En række emner og problemstillinger har tværgående eller flerfaglig karakter. Som eksempler kan nævnes de globale klimaudfordringer og FN's verdensmål.

Historiefaget kan kvalificere sådanne forløb ved fx at placere de valgte tværgående emner og problemstillinger i en historisk og samfundsmæssig kontekst, undersøge deres forudsætninger, forløb og konsekvenser samt beskrive det i et kontinuitets- og forandringsperspektiv.

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx kan arbejde med tværfaglige emner og problemstillinger og fx bruge deres undersøgelseskompetencer – herunder deres færdigheder i at vælge, analysere og tolke kilder, der kan belyse den valgte problemstilling.

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne arbejder med problemstillinger, der med fordel kan kvalificeres af kundskaber og færdigheder fra andre fag. Et konkret eksempel er faget kristendomskundskabs bidrag i forbindelse med religionsskiftet i begyndelsen af middelalderen og reformationen, og samfundsfag i forløb, der fokuserer på problemstillinger om magt og styreformer.

6.2 Projekt opgaven

I 9. klasse er det obligatorisk at arbejde minimum en uge med projekt opgaven. Formålet med projekt opgaven er at give eleverne indsigt i en tværfaglig problemstilling gennem projektorienteret arbejde. Opgaven bedømmes med en skriftlig udtalelse og en karakter.

7 Tværgående temaer

7.1 Sproglig udvikling

Sproglig udvikling kan indgå som en del af undervisningen i historie. Eleverne skal både kunne læse og forstå historiefagets tekster og kunne udtrykke sig i et relevant og præcist fagsprog. Sproglig udvikling har fokus på de fire dimensioner; samtale, lytte, læse og skrive.

I historie forstås faglige tekster som kilder, dvs. alt hvad der er bærer af information, der er relevant for det emne/tema med den problemstilling, der arbejdes med. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at afkode, forstå, bruge spor, kilder, medier og andre udtryksformer, herunder multimodale tekster, samt udvikle deres forudsætninger for at formulere sig sprogligt mundtligt og skriftligt herom. Det sker ved, at undervisningen tager afsæt i elevernes udviklingsstrin på det sproglige og begrebsmæssige område.

Det er væsentligt, at eleverne bliver fortrolige med sproget i historie, som det kommer til udtryk i skrift og tale. Sproget i historie anvender forskellige virkemidler afhængigt af kommunikationens formål. Eleverne skal blive fortrolige med begreber, der knytter an til analyse af kilder med henblik på at kunne forholde sig til kildernes ophav, formål og virkemidler.

Eleverne skal tilegne sig strategier til at tilgå og forstå kilder, hvor sproget fx er af ældre dato. Eleverne skal lære fagets centrale begreber med henblik på selv at kunne anvende dem i arbejdet med fagets områder.

Eleverne kan tilegne sig forskellige læsestrategier, så de ud fra formålet med læsningen kan vælge de mest hensigtsmæssige. Derved bliver eleverne stadig mere fortrolige med redskaber til at vurdere medier og andre udtryksformers muligheder og begrænsninger til at formidle information – ligesom eleverne kontinuerligt styrker deres forudsætninger for at formulere sig mundtligt og skriftligt om historie.

7.2 It og medier

I historie kan eleverne møde og bruge it og medier (redskaber og fremgangsmåder til kommunikation) i forskellige typer af læremidler. Didaktiske læremidler er fx undervisningsportaler og -film. Semantiske læremidler er bl.a. maleri, tekster, film og YouTube-klip, der ikke er blevet til som læremidler, men som læreren kan didaktisere og inddrage i undervisningen. For det tredje indgår funktionelle læremidler i form af redskaber, der kan understøtte elevernes læring, fx computere og tablets.

Inden for it og medier er opstillet fire elevpositioner:

- Den kritiske undersøger
- Den analyserende modtager
- Den kreative og målrettede producent
- Den ansvarlige deltager.

Eleven som kritisk undersøger

Internettet kan give eleverne adgang til mængder af information. Undervisningen i brug af internettet kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at opbygge viden om metoder og fremgangsmåder til søgning samt tilegne sig kildekritisk kompetence til at vurdere lødigheden og anvendeligheden af de fundne informationer.

Eleven som analyserende modtager

I skolen kan eleverne arbejde med mange slags digitale udtryksformer i såvel didaktiserede som ikke-didaktiserede læremidler. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med at analysere, vurdere og karakterisere de forskellige typer digitale læremidler med hensyn til bl.a. ophavssituation, formål og faglig anvendelighed. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med deres bevidsthed om, hvordan de digitale udtryksformer påvirker dem.

Eleven som målrettet og kreativ producent

Flere it-værktøjer kan bruges til, at eleverne i et samarbejde analyserer og tolker kilder. På baggrund heraf kan eleverne fx producere kreative multimodale historiske fortællinger og målrettet formidle den viden, de har tilegnet sig.

Eleven som ansvarlig deltager

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne arbejder med at kunne agere etisk, selvbevidst og reflekteret i komplekse digitale kontekster samt opnå viden om digitale rettigheder.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab kan indgå som en del af undervisningen i historie. Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: Handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Handling

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med handlingsdimensionen i historiefaget. Det kan fx ske ved, at eleverne arbejder selvstændigt og kommunikativt og kan målrette fysiske produkter og præsentationer til forskellige målgrupper. Handlingsdimensionen understøtter således forståelsen af eleven som historieskabende, idet eleven ikke alene forstås som videnskonsument, men også som vidensproducent.

Kreativitet

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med evnen til at være kreativ. Det forudsætter faglig og almen viden og omvendt at kunne anvende faglig viden til problemløsning. En central del af historiefaget kan bestå i, at eleven opstiller, analyserer og vurderer historiske problemstillinger – herunder at tage stilling til og handle i forhold til mulige fremtidsscenarier.

Kreativitet i historiefaget kan ligeledes bestå i at kunne formidle i forskellige former gennem æstetiske udtryk, medier og handlinger.

Omverdensforståelse

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne arbejder med forståelse for omverdenen gennem fagets tre trinforløb. I kompetenceområdet kronologi og sammenhæng kan eleverne fx arbejde med kontinuitet, forandring og brud samt forståelser af sammenhænge i menneskers samfundsmæssige liv. I kompetenceområdet i kildearbejde kan arbejdes med elevernes forståelse af forskelle og sammenhænge mellem levet og fortalt historie – at der er forskel mellem kildens fremstilling af fortiden og den reelle fortid. Omverdensforståelse

i kompetenceområdet historiebrug handler fx om at arbejde med erkendelsen af, at historie anvendes med forskellige formål, som er med til at forme forestillinger om individer og fællesskaber.

Personlig indstilling

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne fx arbejder med deres historiske bevidsthed og identitet fx ved at udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst. Derved udvikler eleverne erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

8 Historiekanon

Historiekanonen består af 30 kanonpunkter. Hvert punkt er et nedslag på et afgrænset begivenhedsforløb eller en person, der repræsenterer forandringer og brud, og/eller som er tillagt symbolsk betydning i eftertiden. Ved afslutningen af 9. klasse skal samtlige kanonpunkter have været inddraget i undervisningen mindst én gang, hvor det skønnes hensigtsmæssigt med henblik på at støtte elevernes kronologiske overblik og sammenhængsforståelse.

Der er ikke krav om, at kanonpunkterne indgår i kronologisk rækkefølge.

Kanonpunkter kan fx inddrages i et forløb med problemstillinger. Kanonpunktet Kalmarunionen kan således indgå i et forløb om problemstillingen: "Hvordan kunne det lykkes Margrete 1. at komme til magten i en mandsdomineret verden?"

Kanonliste – folkeskolens historiekanon

Ertebøllekulturen

Tutankhamon

Solvognen

Kejser Augustus

Jellingstenen

Absalon

Kalmarunionen

Columbus

Reformationen

Christian 4.

Den Westfalske Fred

Statskuppet 1660

Stavnsbåndets ophævelse

Stormen på Bastillen

Ophævelse af slavehandlen

Københavns bombardement

Grundloven 1849

Stormen på Dybbøl 1864

Slaget på Fælleden

Systemskiftet 1901

Kvindes valgret

Genforeningen

Kanslergadeforliget

Holocaust, jødeaktionen og augustoprøret i 1943

FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder

Energikrisen 1973

Murens fald

Maastricht 1992

Nordatlanten og rigsfællesskabet

11. september 2001.

Historie - Læseplan

2019

3. udgave 2023

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

